

Sabima kartleggingsnotat 28- 2020

Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge

Av Håkon Gregersen

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*) i Sør Norge

Emneord: Blåvingegresshoppe, Sphingonotus caerulans, klapregresshoppe Psophus stridulus, sandgresshoppe, Platycleis albopunctata, sørvendt svaberg, kalktørreng.

Kartlegging for sommeren 2020 gav et nyfunn av en stor ny lokalitet for blåvingegresshoppe og sandgresshoppe i Kragerø. Årets søk gav også en rekke lokaliteter som må undersøkes videre i neste sesong, både for klapregresshoppe og blåvingegresshoppe. Det ble også funnet en ny lokalitet for klapregresshoppe ved Gardermoen. Funnet gav også håp om mulighet for flere funn i området for senere undersøkelse.

Innhold

1	Innledning	4
2	Metode.....	7
3	Klapregresshoppe	8
1.1	Ullensaker, Aurstjern: UTM 32 V 616908 6678564.....	8
1.2	Tokke, Gunnarshelle: UTM 32 V 445317 6589965.....	9
2	Blåvingegresshoppe.....	10
2.1	Arendal,Kilsundet_Kvaknes: UTM 32 V 499583 6490176	10
2.2	Kragerø, Rapheiene: UTM 32 V 525859 6520876	11
2.3	Lillesand, Justøy_Maurviga: UTM 32 V 463201 6451084.....	11
3	Sandgresshoppe.....	13
3.1	Kragerø, Rapheiene: UTM 32 V 525859 6520876	13
4	Oversikt over registreringer og funn 2020.....	14
5	Litteratur og henvisninger.....	15

1 Innledning

Hovedtyngden av dagens utbredelse av blåvingegresshoppe er i tidligere Østfold, Vestfold og Agder fylker, og er knyttet til relativt få kjente lokaliteter (figur 1.). Tilsvarende for klapregresshoppe er funn av arten også knyttet til et fåtall lokaliteter, spesielt i Indre Oslofjord og Ringerike (figur 2.). I Oslofeltet finnes imidlertid mange, lite undersøkte potensielle leveområder for klapregresshoppe. Sandgresshoppe er en relativt lite synlig art som lett avdekkes av sang. Den er svært «sær» på habitat, og finnes ofte i overlappende habitat med blåvingegresshoppe. Langs østfold- og vestfoldkysten finnes det store områder hvor arten potensielt kan ha leveområder. Arten er imidlertid kun funnet på noen få lokaliteter til dags dato (figur 3).

Blåvingegresshoppe er hovedsakelig utbredt langs kysten i Østfold, og spesielt i «Skjærhalden». Det er også registrert lokaliteter langs kysten i Vestfold, Telemark og Agder. Og undersøkelse av arten i 2018 viste at det kan finnes levesteder som ikke er kartlagt (Gregersen 2018, 2019).

Leveområde for blåvingegresshoppe i Norge er hovedsakelig lokalisert til varme, primært kystnære lokaliteter. Den finnes på sørvende svaberg og knauser, nær vegetasjonsløse bergskrenter med innslag av skorpelav, men også åpne sand- og grusområder. Noen få ganger er arten funnet på lokaliteter et stykke fra kysten, og da helst i tilknytning til bergskrenter med skorpelav. Hannen lager en karakteristisk artsunik fløytende lyd. De voksne individene kan finnes fra midten av juli og utover til slutten av september.

Klapregresshoppen trives også på varme, soleksponerte lokaliteter. Rundt Oslofjorden finnes klapregresshoppen på knauser og lune, litt snaue enger, gjerne på kalkgrunn (kalktørreng). I innlandet foretrekker den varme sørvendte skråninger, gjerne også her helst med kalkgrunn. I Telemark finnes arten gjerne i tilknytning til rasmark (kalkskifer) og kalktørrenglysninger i alm-lindeskog. De voksne individene finnes fra slutten av juli og utover til slutten av september. Hannen lager en kraftig klaprende lyd mens han flyr ved å slå vingene mot hverandre, derav navnet klapregresshoppe. Hunnen flyr ikke, men kan foreta lange hopp hvor vingene bidrar.

Klapregresshoppe er tidligere registrert flere steder i Telemark, Buskerud og Akershus, sistnevnte som er artens mest kjente hovedutbredelsesområde i Norge. I Telemark er det påvist flere nye leveområder for klapregresshoppe de siste årene (Gregersen 2016 og 2017).

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caeruleus*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

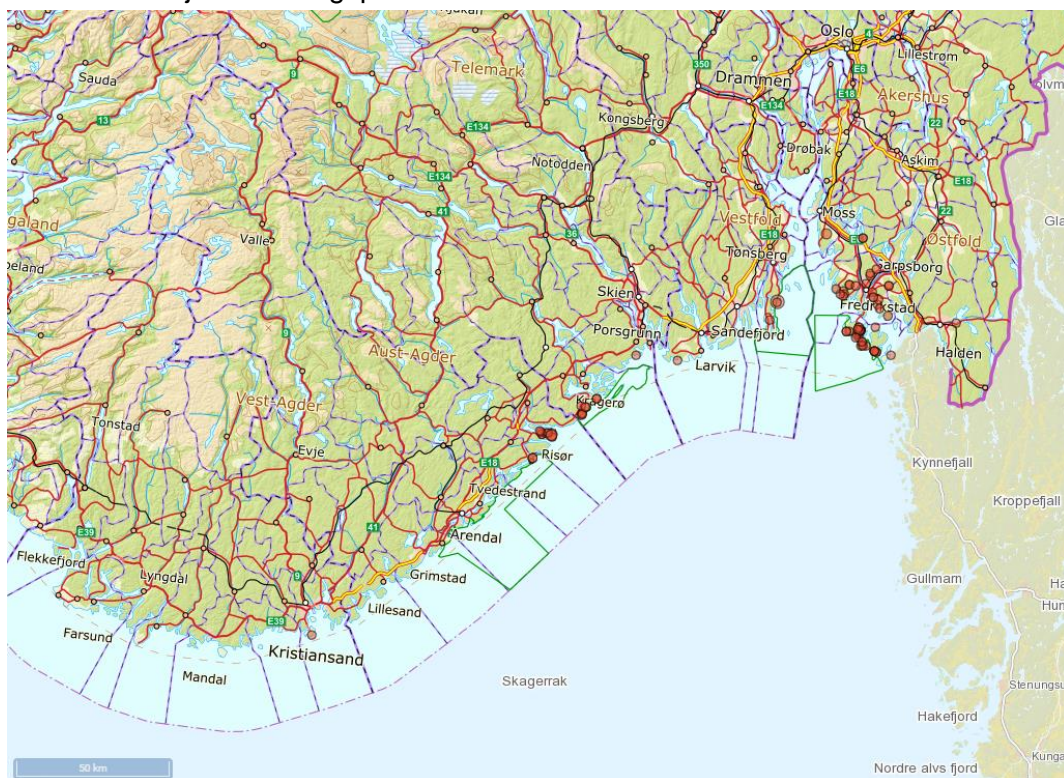

Kartlegging av nye leveområder for blåvingegresshoppe og sandgresshoppe har hatt fokus på å finne omfattende kystnære lokaliteter med sørvendte bergknauser med skorpelav. Disse lokalitetene vil ved videre undersøkelse bli brukt som referanser for seongsaktivitet.

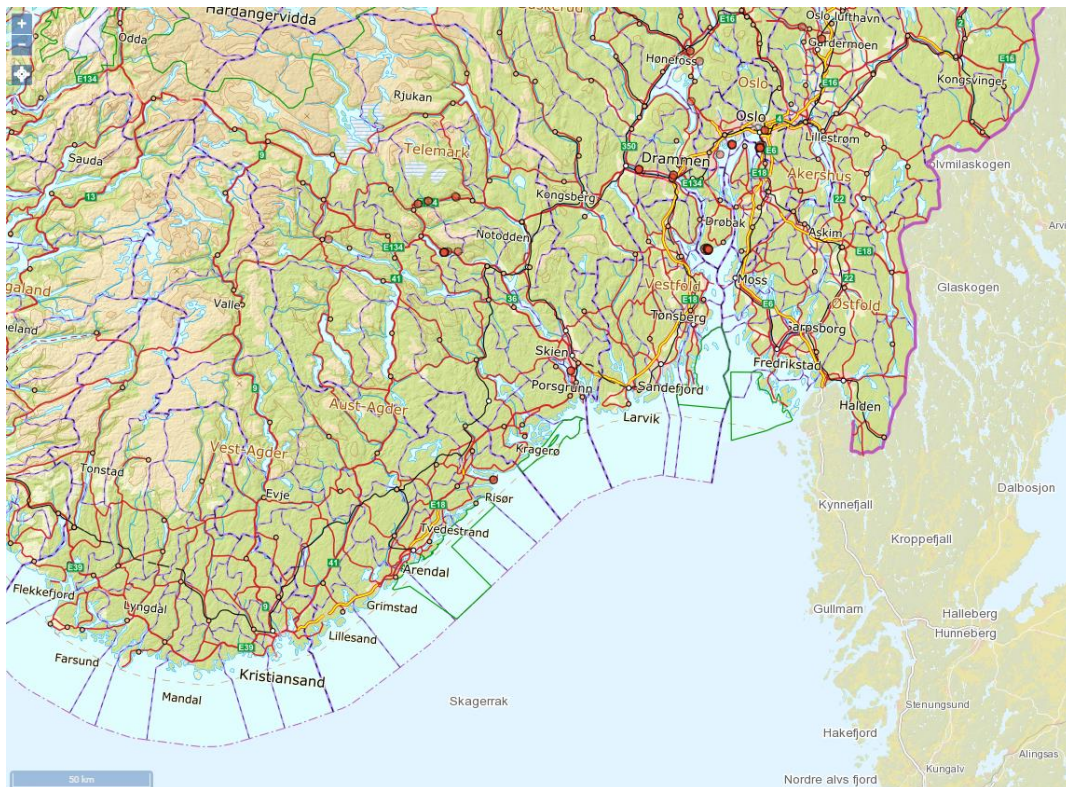
For klapregresshoppe har det vært mindre tid til kartlegging, men noen meget potensielle lokaliteter er oppsøkt, og habitatforståelse har vært forsøkt innøvd.

SABIMA har bevilget midler til å dekke kost- og reiseutgifter, mens kartlegging og rapportering er gjennomført som frivillig, ulønnet arbeid.

Dette notatet er ment som en skildring av lokalitetene og hva som er observert, - en ren feltrapport. Det er helt klart ønskelig med tiltak for å forbedre flere av lokalitetene, samt å sikre areal for fremtidig sikker forvaltning av leveområder for blåvingegresshoppe og klapregresshoppe. Videre tiltaksarbeid bør beskrives i en lokalitetsdetaljert handlingsplan.

Figur 1. Oversikt over registrert utbredelse av blåvingegresshoppe i Norge (røde- og lyserøde prikker, artskart.no).

Figur 2. Oversikt over registrert utbredelse av klapgresshoppe i Norge (røde- og lyserøde prikker, artskart.no).

Figur 3. Oversikt over registrert utbredelse av sandgresshoppe i Norge (røde- og lyserøde prikker, artskart.no).

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caeruleus*, VU), klapgresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

2 Metode

Områdene som ble valgt ut for undersøkelse, ble i stor grad valgt ut på bakgrunn av ortofoto studie. Relevante områder som ble plukket ut var sørvendte berg med gresshyller og skorpelav i nærhet til sjø for blåvingegresshoppe, og sørvendt rasmark med gresskledd rastunge eller kalktørreng for klapregresshoppe. Områdene er undersøkt i varme perioder, og tar primært sikte på å registrere voksne individer. Flere lokaliteter er undersøkt med teleskop, men er ikke befart ettersom de ikke har vært tilgjengelige. Ved videre undersøkelse vil det også benyttes båt en del steder.

Figur 4. Typisk lokalitet for blåvingegresshoppe, sørvendt naturlig svaberg med gressbevekste hyller og skorpelav,- her ved Rapheiene. Foto: H. Gregersen.

3 Klapregresshoppe

1.1 Ullensaker, Aurstjern: UTM 32 V 616908 6678564

Åpen tørreng og sandmark på parkering og rett ved Gardermobanen. Innslag av blomstereng og graminider, samt røsslyng. Et spesielt habitat som trolig vokser igjen såfort det ikke er slitasje her. Lokaliteten ble befart 14. august 2020. Det var da fult gresshoppspill, og flere hanner sloss om en hunnes gunst. Tilsammen ble det registrert seks hanner og en hunn. Det var vanskelig å registrere ettersom hannen var svært lite rødde, og sto i fare for å bli tråkket på. Sannsynlig var tallet på hanner her betydelig mer. Spillet var ganske konsentrert. Det ble også befart langs Gardermobanens vestsida uten sikkert funn. Det var trolig også spill her (UTM 32 V 616835 6678648), men korte strofer som ikke kunne spores ettersom sola forsvant. Medobservatør var Finn Gregersen.

1.2 Tokke, Gunnarshelle: UTM 32 V 445317 6589965

Rasmark som strekker seg ned lia mellom edelløvskog og bergspring. Stedvis rik tørreng på berghyller og på rastunga. Omfangsrike muligheter for klapregresshoppe også oppover lia her. Området ble befart 16. august 2020. Det ble ikke gjort sikker observasjon av klapregresshoppe her, men det hørtes en kort strofe som trolig var klapregresshoppe. Det er rikelig med potensielle leveområder her, så videre undersøkelse følger.

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

2 Blåvingegresshoppe

2.1 Arendal, Kilsundet_Kvaknes: UTM 32 V 499583 6490176

Ved Kvakneset er det sørvendte åpne svaberg i helling. Det er godt med fattig gressdominert eng flere steder. Området ble befart 16. september 2020. Det var ikke optimal varme, men nok til at påvisning burde være mulig. Det ble ikke påvist blåvingegresshoppe i området. Det finnes sannsynlig vis egnede lokaliteter i området, og videre undersøkelse av område anbefales.

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

2.2 Kragerø, Rapheiene: UTM 32 V 525859 6520876

Et utrolig estetisk område, med gammel krokfuruskog på fattig lynchhei, med store bergkjøler og fattigmyr. Området er i en dimensjon som ikke er så vanlig å se uten større inngrep. Det er store berg som lagrer varme godt, og gir et tidvis varmt miljø. På berget er det stedvis ansamlinger med forvitret berg som danner små grus/sand lommer. Området ble befart 1. september 2020. Det ble da avdekket mange ansamlinger med blåvingegresshoppe, samt enkeltindivider. Det ble også registrert sandgresshoppe på flere steder innenfor det avmerkede området. Til sammen ble registrert sju områder med blåvingegresshoppe og seks steder med sandgresshoppe (enkeltpindivider). Totalt ble det registrert 20 blåvingegresshoppe. Det er kun befart en liten del av egnet leveområde for blåvingegresshoppe her, og det forventes at dette kan være en av Norges største hittil kjente forekomst arealmessig. Det er også utrolig spennende med såpass mange funn av sandgresshoppe. Det er et stort behov for videre kartlegging og avgrensning av området. Avgrensningen gjort i denne sammenheng dekker kun de nære områdene der det ble befart i 2020.

2.3 Lillesand, Justøy_Maurviga: UTM 32 V 463201 6451084

Ved Maurviga er det et gammelt fort fra krigen. Der omkring er det sørvendt berg og gressdominert eng, som kan være aktuelt leveområde for blåvingegresshoppe. Det

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

er flere steder i området som kan passe, men stedvis er det også tydelig at det har grodd igjen av vegetasjon en tid, for deretter å bli ryddet igjen. Stedvis har det nok vært uegnet habitat, og mangel på kontinuitet. Området ble befart 16. september 2020. Det var ikke optimal varme, men nok til at påvisning burde være mulig. Det ble imidlertid ikke påvist blåvingegresshoppe i området. Det finnes sannsynligvis egnede lokaliteter i området, og videre undersøkelse av område anbefales.

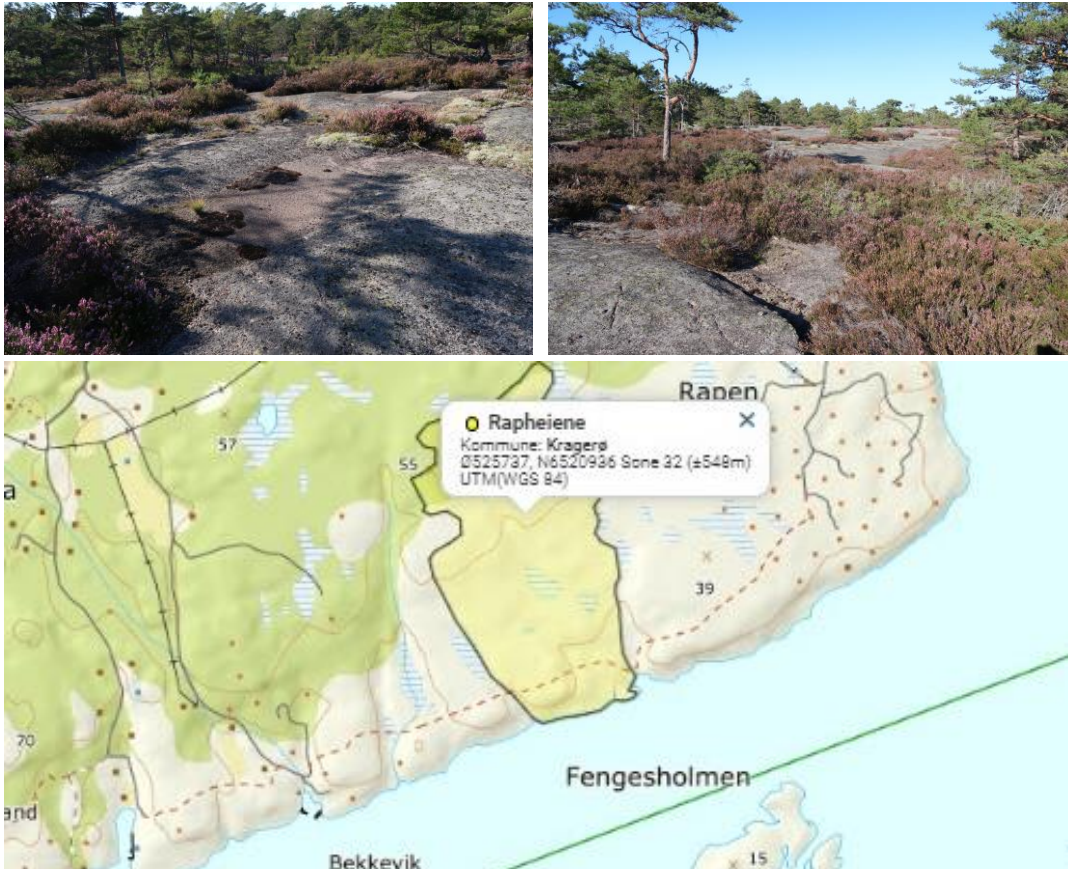

3 Sandgresshoppe

3.1 Kragerø, Rapheiene: UTM 32 V 525859 6520876

Et utrolig estetisk område, med gammel krokfuruskog på fattig lynchhei, med store bergkjøler og fattigmyr. Området er i en dimensjon som ikke er så vanlig å se uten større inngrep. Det er store berg som lagrer varme godt, og gir et tidvis varmt miljø. På berget er det stedvis ansamlinger med forvitret berg som danner små grus/sand lommer. Området ble befart 1. september 2020. Det ble da avdekket mange ansamlinger med blåvingegresshoppe, samt enkeltindivider. Det ble også registrert sandgresshoppe på flere steder innenfor det avmerkede området. Til sammen ble registrert sju områder med blåvingegresshoppe og seks steder med sandgresshoppe (enkeltpindivider). Totalt ble det registrert 20 blåvingegresshoppe. Det er kun befart en liten del av egnet leveområde for blåvingegresshoppe her, og det forventes at dette kan være en av Norges største hittil kjente forekomst arealmessig. Det er også utrolig spennende med såpass mange funn av sandgresshoppe. Det er et stort behov for videre kartlegging og avgrensning av området. Avgrensningen gjort i denne sammenheng dekker kun de nære områdene der det ble befart i 2020.

Kartleggingsnotat 28, 2020– Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU), klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) og sandgresshoppe (*Platycleis albopunctata*, EN) i Sør Norge.

4 Oversikt over registreringer og funn 2020

Art	Lokalitet	Status for registrering
Blåvingegresshoppe	Arendal, Kilsundet_Kvaknes: UTM 32 V 499583 6490176	Ikke påvist, potensiell lokalitet
Blåvingegresshoppe	Kragerø, Rapheiene: UTM 32 V 525859 6520876	NYFUNN
Sandgresshoppe	Kragerø, Rapheiene: UTM 32 V 525859 6520876	
Blåvingegresshoppe	Lillesand, Justøy_Maurviga: UTM 32 V 463201 6451084	Ikke påvist, potensiell lokalitet
Klapregresshoppe	Ullensaker, Aurstjern: UTM 32 V 616908 6678564	NYFUNN
Klapregresshoppe	Tokke, Gunnarshelle: UTM 32 V 445317 6589965	Ikke påvist sikkert, potensiell lokalitet

5 Litteratur og henvisninger

Gregersen, H. 2018. Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, (*Sphingonotus caerulans*, VU) og klapregresshoppe (*Psophus stridulus*, VU) i Sør Norge. Sabima kartleggingsnotat 6-2019. 25 s.

Gregersen, H. 2018. Kartlegging av leveområder for blåvingegresshoppe, *Sphingonotus caerulans*, i Agder. Sabima kartleggingsnotat 12-2018. 9 s.

Gregersen, H. 2017. Registrering av nye leveområder for klapregresshoppe i artsobservasjoner.no

Gregersen, H. 2016. Registrering av nye leveområder for klapregresshoppe i artsobservasjoner.no